

SPIS TREŚCI

Od autora	7
I. POCZĄTKI I ROZWÓJ DAWNEJ MYŚLI SOCJOLOGICZNEJ	8
1. Geneza i przednaukowy etap w dziejach socjologii	8
a. Dlaczego edukację socjologiczną rozpoczynamy od dziejów myśli socjologicznej?	8
b. Źródła i etapy rozwoju socjologii	9
c. Myśl społeczna w starożytnej Grecji	10
d. Wątki socjologiczne w starożytnej i średniowiecznej myśli chrześcijańskiej	14
e. Odrodzeniowa myśl socjologiczna	15
2. Prekursorzy socjologii	17
3. Czynniki opóźniające narodziny socjologii	20
Pytania i problemy	21
II. NARODZINY I ROZWÓJ SOCJOLOGII	23
1. August Comte głównym twórcą socjologii	23
2. Socjologiczne koncepcje marksizmu	25
3. Badania i kierunki socjologiczne przełomu XIX i XX w.	27
4. Emil Durkheim twórcą socjologii uniwersyteckiej	30
5. Max Weber i inni socjologowie niemieccy przełomu XIX i XX w.	33
6. Początki, rozwój i obecny stan socjologii polskiej	38
a. Początki i główni reprezentanci socjologii polskiej przełomu XIX i XX w.	38
b. Socjologia polska w okresie międzywojennym	40
c. Socjologia w Polsce Ludowej	43
Pytania i problemy	48
III. WSPÓŁCZESNE ORIENTACJE SOCJOLOGICZNE. SOCJOLOGIA MARKSISTOWSKA	50
1. Wyznaczniki podziałów i orientacji we współczesnej socjologii	50
2. Współczesne orientacje socjologiczne a marksizm	52
a. Neopozytywizm	52
b. Behawioryzm	53
c. Socjologia analityczna, zwana też humanistyczną	54
d. Funkcjonalizm	54
e. Orientacja instytucjonalistyczna	55
f. Interakcjonizm symboliczny i inne odmiany interakcjonizmu	56
g. Neoewolucjonizm	57
3. Ewolucja i współczesny obraz socjologii marksistowskiej	58
4. Uogólnienia i przykłady	62
Pytania i problemy	63

IV. WSPÓŁCZESNA SOCJOLOGIA JAKO NAUKA	64
1. Przedmiot badań socjologii	64
2. Status socjologii jako nauki	65
3. Charakterystyka socjologii ogólnej i szczegółowej	67
4. Socjologia pracy subdyscypliną socjologii szczegółowej	69
5. Społeczne funkcje socjologii	71
6. Socjotechnika	75
7. Style uprawiania socjologii	76
Pytania i problemy	78
V. ŻYCIE SPOŁECZNE I JEGO PODSTAWY	79
1. Pojęcie życia społecznego	79
2. Przyrodnicze podstawy życia społecznego ludzi	79
a. Biologiczne wyznaczniki życia społecznego	79
b. Geograficzne uwarunkowania życia społecznego	80
c. Demograficzne determinanty życia społecznego	82
3. Ekonomiczne podstawy życia społecznego	83
4. Kultura i jej wpływ na życie społeczne	86
a. Problem definicji i klasyfikacji kultury	86
b. Mechanizmy wpływu kultury na życie społeczne	88
c. Pojęcie i funkcje kultury masowej	92
Pytania i problemy	93
VI. OSOBOWOŚĆ I POSTAWY — JEDNOSTKA I SPOŁECZEŃSTWO	95
1. Socjologiczna koncepcja człowieka	95
2. Zagadnienie natury ludzkiej	96
3. Pojęcie i komponenty osobowości społecznej	97
4. Kulturowy ideał osobowości a osobowość podstawowa	98
5. Rola społeczna	99
6. Cztery wersje samego siebie, czyli cztery jaźnie	100
7. Typy osobowości	101
8. Pojęcie, struktura i cechy postawy	104
a. Określenie i komponenty postawy	104
b. Cechy postawy	106
9. Klasyfikacja i charakterystyka wybranych typów postaw	108
a. Wielowariantowość podziału postaw	108
b. Postawy wobec norm społecznych i prawnych	108
c. Stereotyp	111
d. Morale jako postawa zbiorowości	112
10. Kształtowanie i zmiana postaw	113
11. Techniki badania postaw i innych składników osobowości	116
Pytania i problemy	117
VII. WIĘŹ SPOŁECZNA I JEJ KOMPONENTY	118
1. Pojęcie i komponenty więzi społecznej	118
2. Styczności wstępnymi etapami kształtowania się więzi	119
3. Wzajemne oddziaływania i wzory działań społecznych	121
4. Stosunki i zależności społeczne	122
5. Instytucje społeczne	124
6. Kontrola społeczna	128
7. Organizacja społeczna	133
8. Znaczenie zjawiska więzi społecznej	134
Pytania i problemy	135

VIII. ANALIZA SPOŁECZEŃSTWA. ZAGADNIENIE MIKROSTRUKTUR	136
1. Pojęcie i budowa społeczeństwa. Uwagi wstępne	136
2. Zbiór, kategoria i zbiorowość społeczna	138
3. Pojęcie i struktura grupy społecznej	139
4. Klasyfikacja grup społecznych	147
5. Grupy celowe	149
6. Krąg społeczny, społeczność i środowisko społeczne	152
7. Tłum i inne zbiorowości oparte na podobieństwie zachowań	154
Pytania i problemy	159
IX. RODZINA JAKO PODSTAWOWA MIKROSTRUKTURA SPOŁECZNA	161
1. Pojęcie i cechy rodziny	161
2. Rodzina obiektem badań socjologicznych	163
3. Cykle życia małżeńsko-rodzinnego	164
4. Funkcje rodziny	168
5. Struktura rodziny i wewnątrzrodzinne stosunki społeczne	170
6. Typologia małżeństwa i rodziny	175
7. Dezorganizacja rodziny	178
Pytania i problemy	182
X. NARÓD I PAŃSTWO	183
1. Etniczny proces dziejowy	183
2. Naród i inne współcześnie istniejące zbiorowości etniczne	185
a. Dychotomiczność socjologicznych ujęć narodu	185
b. Czynniki narodotwórcze i powstanie nowoczesnego narodu — koncepcja marksistowska	186
c. Współczesne zbiorowości etniczne	187
3. Świadomość narodowa	188
4. Istota, geneza i dynamika państwa	189
5. Ogólna charakterystyka państwa	191
6. Rola partii politycznych, grup nacisku i opinii publicznej w funkcjonowaniu współczesnego państwa	192
Pytania i problemy	194
XI. ROLA ŚWIADOMOŚCI W ROZWOJU SPOŁECZNYM	196
1. Rozwój społeczny — ujęcie marksistowskie	196
a. Ogólna koncepcja rozwoju społecznego	196
b. Marksistowska teoria rozwoju społecznego	197
c. Problematyka badawcza rozwoju społecznego	199
2. Czynniki rozwoju społecznego	200
a. Innowacje naukowe i techniczne	200
b. Dyfuzja — przenikanie kultur	201
c. Ruchy społeczne	202
3. Świadomość społeczna	205
a. Pojęcie i składniki świadomości społecznej	205
b. Dziedziczenie idei i ich rola w rozwoju społecznym	207
c. Utopie i mity	209
d. Opinia publiczna	212
Pytania i problemy	213
XII. PROCESY SPOŁECZNE	214
1. Procesy przekształcające rzeczywistość społeczną	214
a. Natura i sposoby ujmowania rzeczywistości społecznej	214
b. Procesy społeczne i procesy zachodzące w społeczeństwie — ustalenia definicyjne i typologia procesów społecznych	215

12. Analiza ważniejszych procesów społecznych	217
a. Procesy przystosowania	217
b. Współpraca	219
c. Współzawodnictwo	219
d. Konflikt	220
e. Dezorganizacja i problemy społeczne	221
f. Ruchliwość społeczna — rodzaje i mechanizmy	223
3. Procesy zacierania się różnic między miastem a wsią	225
4. Niektóre przeobrażenia struktury zawodowej społeczeństwa polskiego	228
Pytania i problemy	232

XIII. STRUKTURA KLASOWA I JEJ PRZEOBRAŻENIA W POLSCE LUDOWEJ 234

1. Struktura klasowa fundamentem struktury społecznej	234
a. Uwagi wstępne	234
b. Koncepcja struktury społecznej	234
c. Klasy i struktura klasowa	236
2. Warstwy i stratyfikacja społeczna	239
3. Rewolucyjne przeobrażenia ekonomicznych podstaw struktury społecznej w pierwszych latach Polski Ludowej	241
4. Ogólna charakterystyka przemian klasowo-warstwowych	243
5. Przemiany podstawowych klas i warstw społecznych	245
a. Klasa robotnicza	248
b. Klasa chłopska	249
c. Inteligencja	252
d. Drobnomieszczaństwo	255
Pytania i problemy	256

Bibliografia	262
Indeks nazwisk	265
Indeks rzeczowy	272
Spis rysunków	